
МЕТОДИКА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА БЕДНОСТ В БЪЛГАРИЯ И ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Мартин Тинчев¹,

¹Университет за национално и световно стопанство – София,
България

E-mail: 1martin.tinchev@unwe.bg

Резюме: В средата на 2000-те започват да се появяват все повече и повече статии за необходимостта от разработване на модерни енергийни услуги в развиващите се страни. Тези материали, в допълнение към анализа на липсата на физическа достъпност на енергийните услуги и последиците от това, коментират и финансовата недостъпност на услугите. Изследователите измерват различните видове енергийни ресурси, консумирани от домакинствата по децилни групи, за да се подчертаят разликите според доходите. Световната банка повдигна на международно ниво проблема с финансовата недостъпност до енергия и отрицателните ефекти върху здравето на хората, образованието на децата, качеството на живот на жените и околната среда. Достъпността на енергията беше разгледана в рамките на инструменти за справяне с проблемите на бедността, особено в сегрегирани групи, селски райони и други.

Ключови думи: методология, енергия, бедност.

Тази статия се **цитира**, както следва: **Тинчев, М.** (2024). Методика за противодействие на енергийната бедност в България и Европейския съюз. Народностопански архив, (3), с. 25-35.

URL: www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

DOI: <https://doi.org/10.58861/tae.ea-nsa.2024.3.02.bg>

JEL: I32, B41, O13.

Увод

Подобно на други държави-членки на ЕС, България подготвя INECP през 2019 г., за да очертае своите цели и политики за смекчаване на климата до 2030 г. Основните стратегии от гледна точка

на енергийните доставки включват намаляване използването на въглища като източник на енергия, разширяване на ядрените мощности, увеличаване на инвестициите и използването на възобновяеми енергийни източници (ВЕИ) (слънчева и геотермална енергия и биогорива) и увеличаване използването на природен газ. От гледна точка на търсенето стратегията се фокусира върху подобряването на енергийната ефективност на сградите и насърчаването на видове транспорт с ниски/без въглеродни емисии (обществен транспорт, електрически превозни средства). Ключовите цели за 2030 г. включват липса на нетно увеличение на емисиите на парникови газове (ПГ) в сектори без система за търговия с емисии (nonETS) в сравнение с 2005 г., в съответствие с Регламента за дял на усилията на ЕС относно задължителните годишни намаления на емисиите на ПГ, национална цел от 27,1% за дела на възобновяемата енергия в брутната крайна енергия и конкретни цели за енергийна ефективност.

Стратегията обсъжда съществуващите и планираните секторни политики и програми на властите за улесняване на напредъка към целите (като съществуваща програма за подпомагане обновяването на сгради за енергийна ефективност, финансирана от редовна програма на ЕС). INECP представя прогнози за емисиите на парникови газове до 2030 г. при две различни допускания. Едната прогноза се основава на съществуващи политики и мерки, включително на ниво ЕС. Другата отразява допълнителни планирани политики и мерки. Държавите-членки на ЕС, включително България, са длъжни, периодично да актуализират и докладват тези прогнози. Въпреки това нито една прогноза в последното подаване не отразява по-скорошни развития, включително мерки в Плана за възстановяване и устойчивост на България (RRP), актуализирани планове за ядрени съоръжения и най-новите разработки на политики на ниво ЕС, включително Fit for 55 и REPowerEU. RRP на България има за цел да ускори използването на ВЕИ и водород, да подобри енергийната ефективност и да насърчи устойчивата мобилност. За тази цел голяма част от ресурсите на Фонда за устойчивост и възстановяване (RRF) се разпределят за инвестиции в зелен преход. Основните мерки и инвестиции включват: намаляване на парниковите газове от енергетиката, монтаж на електроакумулиращи съоръжения, увеличаване на производството и използването на ВЕИ, проучване на използването на геотермална енергия, подобряване на енергийната ефективност в транспортния сектор, ремонти за подобряване на енергийната ефективност на жилищни и нежилищни сгради, популяризиране на зелена водородна технология, либерализация на пазара на електроенергия, намаляване на административната тежест и опростяване на процедурите, подобрения и надстройки на интелигентната мрежа, преходни дейности за подпомагане на повторната употреба на активи и обучение (Jeliaskova,

Krasteva, & Minev, 2021). България има достъп до множество източници на финансиране, за да подпомогне финансирането на големите инвестиционни нужди, необходими за изпълнение на нейния план за декарбонизация. INЕСР оценява инвестиционните нужди на 42,7 милиарда евро за периода 2021–2030 г., което се равнява на около половината от БВП на България за 2021 г. Почти три четвърти от тази сума е за енергийна ефективност на битови сгради (11,8 млрд. евро), изграждане на допълнителни ядрени мощности (10 млрд. евро) и транспорт (9 млрд. евро). Инвестициите в зеления преход в RRP (3,7 милиарда евро) задоволяват част от тези нужди. Политическите мерки, предвидени в INЕСР, отговарят на условията за външно финансиране от множество източници, включително многогодишната рамка за финансиране на ЕС за 2021-27 г., Invest EU, фонд за модернизация, безвъзмездни средства от ЕИП и финансиране от ЕИБ, както и Механизма на ЕС за устойчивост и възстановяване, който подкрепя RRP.

Резултати от политиките и мерките за борба с енергийната бедност за уязвимите групи потребители

Настоящото изследване има за цел да анализира политиките и мерките на Европейския съюз (ЕС), свързани със справянето с енергийната бедност и защитата на уязвимите потребители. В контекста на нарастващата зависимост от енергийни ресурси и натиска върху домакинствата с ниски доходи проблемът с енергийната бедност става все по-значим, като засяга милиони граждани в ЕС. Основната изследователска цел е да се оценят както съществуващите регулации, така и тяхното прилагане на национално ниво, за да се предложат подобрения в бъдещите политики, които да са по-ефективни и устойчиви. Изследването се фокусира върху разработването на по-добри механизми за защита на уязвимите потребители и предлага алтернативни подходи за по-трайно намаляване на енергийната бедност в ЕС.

Основното европейско законодателство, което има разпоредби за справяне с енергийната бедност, е Третият енергиен пакет, свързан с общите правила за вътрешните пазари на електроенергия и газ, съгласно Директиви 2009/72/ЕО и 2009/73/ЕО (European Parliament, 2009). В тези директиви се посочва, че енергийната бедност е проблем и че държавите-членки трябва да предприемат действия. За целта има изрично изискване към държавите-членки да приемат определения за уязвими потребители и защитни мерки (член 3, параграф 8 от 2009/72/ЕО). Методологията на изследването включва задълбочен анализ на европейското законодателство, основно Третия енергиен пакет, както и изследване на съществуващите директиви и регламенти, свързани с уязвимите потребители. Извършен е и сравнителен анализ на на-

ционалните политики на държавите-членки, които прилагат различни подходи за справяне с енергийната бедност и защита на своите граждани. Проучването обхваща и оценка на добри практики в редица държави, където социални тарифи, субсидии и други форми на финансова подкрепа са се доказали като ефективни, поне в краткосрочен план. В същото време, в него се разглеждат дългосрочните решения, като повишаването на енергийната ефективност и инвестициите в жилищната инфраструктура, които са от съществено значение за трайното решаване на проблема.

Изследването също така разглежда ключови инициативи на Европейската комисия, като Работната група за уязвими потребители (VCWG), създадена в рамките на Гражданския енергиен форум. Тази група играе централна роля за разбирането на предизвикателствата при прилагането на европейското законодателство и осигуряването на защита за уязвимите потребители. Групата също така допринася за дефинирането на „енергийна бедност“, което е различно дефинирано в отделните държави-членки. Европейската комисия, чрез своите проучвания и изследователски инициативи, като доклада INSIGHT_E, също допринася за задълбочаване на разбирането за този феномен и идентифициране на действията, необходими за справяне с него на общоевропейско ниво.

Основните резултати от изследването показват, че докато ЕС осигурява рамката за справяне с енергийната бедност, държавите-членки прилагат различни подходи в зависимост от своите специфични икономически и социални условия. В някои страни като Франция и Белгия се прилагат социални тарифи, предназначени да облекчат натиска върху уязвимите домакинства, като в Белгия всички доставчици на енергия са задължени да предлагат тези тарифи на определени категории потребители, включително възрастни хора и хора с увреждания. Въпреки това, тези мерки често се оценяват като краткосрочни и неадекватни за справяне с основните причини за енергийната бедност. В рамките на Гражданския енергиен форум тази група е създадена от Европейската комисия, за да помогне за гарантиране на ефективното прилагане на Третия енергиен пакет за потребителите. Нейните цели са да насърчи по-добро разбиране на уязвимостта на енергийните пазари, нейното определение и добри практики в действията за защита на уязвимите потребители. Подобни дейности подкрепят Комисията, докато оформя политическата си позиция в тази област, и държавите-членки, когато прилагат разпоредбите на директивите.

Разработването на по-широка стратегия набира известна сила в Европейската комисия. Това се отразява в интегрирането на концепцията за енергийна бедност в политическите документи, например Енергийния съюз, и увеличаването на изследователските дейности. След публикуването на изследвания по този въпрос, включително доклада INSIGHT_E

(Pye, Dobbins, Barent, & Brajković, 2015), Комисията продължава по-нататъшни изследвания за подобряване на разбирането на енергийната бедност на европейско ниво чрез разработване на показатели и за по-нататъшна оценка на действията което може да се предприеме. Това се прави в рамките на проект, наречен Fuel/energy poverty – Оценка на въздействието на кризата и преглед на съществуващи и възможни нови мерки в държавите-членки (VCWG, 2013).

Очевидно е, въз основа на формулираната изследователска програма и дискусии във форуми като VCWG, че има реален интерес от страна на Комисията да проучи допълнителни законодателни или други видове мерки, които могат да бъдат приложени, степента, до която дефинициите трябва да бъдат последователни, за да позволят хармонизирана защита и как може да се подобри наблюдението на проблема.

Изследването подчертава съществуващото напрежение между краткосрочните финансови интервенции и необходимостта от дългосрочни структурни реформи. В краткосрочен план социалните тарифи и директните финансови субсидии могат да облекчат домакинствата с ниски доходи, но те не решават основните причини за проблема – високите енергийни разходи, ниската енергийна ефективност на сградите и недостатъчната достъпност до модерни енергийни услуги. Пример за това е политиката на зимни плащания за гориво в Обединеното кралство, която предоставя финансова подкрепа на възрастни граждани, но често е критикувана за липса на насоченост към истински уязвими потребители.

Задълбоченият анализ показва, че енергийният пазар в Европа изисква по-широка координация между различните заинтересовани страни – енергийни компании, национални регулатори и гражданското общество. Съществува нужда от по-хармонизирани подходи за дефиниране на уязвимите потребители, за да се осигури по-последователна защита в различните държави-членки. Въпреки това е важно да се запази гъвкавостта, която позволява на отделните страни да адаптират мерките към своите конкретни обстоятелства и нужди. Фактът, че има различни начини на дефиниране на проблема, води до това, че и характеристиките на енергийната бедност обикновено се различават – дискусията излиза отвъд енергийните пазари, за да се разгледат въпросите за достъпността на енергийните услуги, независимо дали се предоставят чрез регулирани пазари или не. Фокусът върху достъпността на енергийните услуги означава, че акцент се поставя върху домакинствата с ниски доходи и множеството двигатели, свързани с енергийната ефективност, енергийните разходи и разполагаемия доход. Това води до мерки, фокусирани върху по-структурни въпроси, които изискват по-дългосрочни решения и експертния опит на множество заинтересовани страни, в енергийната индустрия, но също и гражданското общество и правителството – това разграничение означава, че са необходими различни подходи и действия и че е необходима разширена роля на

Комисията извън уязвимите потребители, за да се помогне за справяне с предизвикателството на енергийната бедност. Свързаният характер на двата проблема обаче заслужава всички нововъзникващи стратегии, които са синергични и не влизат в конфликт.

Социалните тарифи са друга мярка в тази категория, въведена в редица държави–членки, включително Кипър, Испания, Франция, Гърция, Португалия и Белгия. В Белгия, например, всички доставчици на електричество и газ са длъжни да предлагат социална тарифа на защитени клиенти (възрастни хора, хора с увреждания, лица, живеещи в определени социални жилища с газово отопление). Има някои критики, че подобни мерки трябва да се основават на домакинство, а не на индивиди. Френската социална тарифа, която всъщност е в процес на замяна, се основава на приписването на медицински и здравни осигуровки, но голям брой потенциални бенефициенти не се възползват от нея (ONPE, 2014). За тези потребители, които се възползват, ефектът е съмнителен, тъй като средният размер на социалната тарифа е 8 €/месец (ADEME, 2013).

Има набор от финансови интервенции, всички проектирани по различен начин въз основа на националния контекст и насочени в различна степен. Съществува основно напрежение, което възниква от голяма част от дискусиата около подобни мерки, по отношение на засилено насочване към уязвими или енергийно бедни домакинства спрямо административната сложност, която може да произтече. Случаят с зимните плащания за гориво в Обединеното кралство, предоставяни на ищци въз основа на възраст, за разлика от други критерии, е пример (Preston, White, Blacklaws, & Hirsch, 2014). Съществуват и проблеми около това, как се прилага мярката, дали домакинството носи отговорност за искането или се предоставя автоматично въз основа на определени критерии за социална сигурност.

Това, което е очевидно, е, че финансовите интервенции са от решаващо значение за справяне с достъпността в краткосрочен план и могат да се използват за допълване на дългосрочни мерки, които се занимават с основните структурни проблеми на енергийната бедност. Например в скандинавските страни и Холандия се предоставя социална подкрепа, но също така се полагат значителни усилия за подобряване на енергийната ефективност на социалния жилищен фонд. Този интегриран подход означава, че финансовата подкрепа не се превръща в основна политика за осигуряване на достъпност, а е по-скоро преходна мярка, която остава да гарантира предпазна мрежа, но не се разчита на нея.

Допълнителните мерки за защита на потребителите са особено важни за защитата на уязвимите потребители и достъпа до регулирани пазари. Следователно има силна роля на националните регулаторни органи (НРО) и енергийните компании при прилагането на набор от мерки. Тези

защити са от решаващо значение, за да се гарантира, че пазарите функционират по начин, който не поставя в неравностойно положение уязвимите потребители, чрез гарантиране на доставките, установяване на кодекси за поведение на участниците на пазара и чрез компании, идентифициращи уязвимите потребители.

Тази категория е доминирана от мерките за предотвратяване на изключването на уязвими потребители, което представлява 40% от мерките, разгледани в тази категория. За приблизително 20 % от държавите–членки това представлява основата и често единствената изрична мярка за предоставяне на защита на потребителите. Приблизително 80% от държавите–членки имат някаква форма на защита срещу прекъсване на връзката поради неплащане, като България и Чехия са изключения.

В дългосрочен план изследването препоръчва разработване на интегрирани стратегии, които да съчетават краткосрочни мерки с дългосрочни решения. Например в държави като Нидерландия и скандинавските страни социалната подкрепа е съчетана с мащабни инвестиции в повишаване на енергийната ефективност на социалните жилища. Това води до трайно намаляване на енергийната бедност и подобряване качеството на живот на уязвимите групи. Такива решения изискват активна роля на националните регулатори, които да следят за прилагането на енергийната политика, както и координация на действията между националните правителства и Европейската комисия.

Изследването завършва с препоръки за бъдещи действия, които включват засилване ролята на Европейската комисия в координацията и мониторинга на мерките за енергийна бедност. Необходимо е по-активно сътрудничество между държавите–членки при разработването на общи показатели за измерване на енергийната бедност и въвеждането на нови законодателни мерки, които да осигурят по-ефективна защита за уязвимите потребители. Краткосрочните интервенции трябва да бъдат съпътствани от дългосрочни стратегии, които се съсредоточават върху устойчиви решения като инвестиции в енергийна ефективност и развитие на достъпни енергийни услуги за всички граждани.

Заклучение

Инвестициите в зелена енергия и ефективното използване на иновативни технологии при обновяване на сгради са основни механизми, които могат да подобрят ефективното използване на енергията в домакинствата. Изграждането на санитарни помещения води до достъп до енергия за всички домакинства, премахва енергийните неравенства и защитава хо-

рата, които са в риск от бедност. С оглед на обновяването на сградите домакинствата с ниски доходи, които имат значителни просрочия по сметки за комунални услуги, ще намалят средната цена на енергията и ще увеличат разполагаемия си доход. Следователно тези мерки не са свързани с доходите, т.е. не предоставят бюджетна подкрепа на домакинствата. Вместо това те са дългосрочни схеми, които потенциално ще подобрят битовото потребление на енергия и енергийната ефективност в сектора на домакинствата. Затова предполагаем, че обновяването на сградите за гореспоменатите икономики е от съществено значение за правителствата, за да подобрят жизнения стандарт на уязвимото население.

Използвани източници

- Георгиев, З., Танева, Е. (2012). Национална сградна типология. Анализ на енергийните характеристики на типични български сгради, Софийска енергийна агенция.
- Икономически и социален съвет на Република България, (2015). Становище на тема „Мерки за преодоляване на енергийната бедност в България“. ИСС/3/2015 г. Комисия за труд, доходи, жизнено равнище и индустриални отношения. Комисия по социална политика.
- Пенева, Т. (2021). Измерване на енергийната бедност в България. Монография. София: Балканида, 250 стр.
- Пенева, Т. (2016). Как от бедността се правят пари – приказка от Великобритания. – Списание Ютилитис, ноември 2016.
- Цанов, В. (2020). Определяне на линията на бедност – методологически особености. НСИ.
- Цанов, В., Шопов, Г., Белева, И., Христов, Й, Луканова, П. (2018). Пазарът на труда и социалната защита на хоризонт 2020. 239-241.
- Шопов, Г., Пенева, Т. (2018). „Целеви социални помощи за отопление – исторически опит и перспективи за развитие за ограничаване на енергийната бедност в България”, сп. Икономическа мисъл, Българска академия на науките - Институт за икономически изследвания, брой 6, стр. 3-34,35-62, 2018/6 - ISSN 0013-2993.
- ADEME. (2013). Rapport d'audit sur les tarifs sociaux de l'énergie. July <http://www.ademe.fr/sites/default/les/assets/documents/rapport-audit-sur-tarifs-sociauxenergie-2013.pdf> последно посетен на 18.01.2024.
- ACER/CEER. (2014). Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2013. Agency for the Cooperation of Energy Regulators and the Council of European Energy Regulators.

- Agyapong K. Q., Gloria, D. A., & Kwamena, M. N. (2014). Implementation of the Green Marketing Concept: A Synthesis of Literature. *International Journal of Advances in Management and Economics*, 3(4), 122-134.
- Arya, M.P.; Kerti, Y.N.N. (2020). Advertising value of instagram stories and the effect. *Russ. J. Agric. Socio-Econ. Sci.*, 99, 29–39.
- Bhide, C.R. Monroy, Energy poverty: a special focus on energy poverty in India and renewable energy technologies, *Renew. Sustain. Energy Rev.* 15 (2) (2011) 1057e1066.
- Boardman. (1991). *Fuel Poverty: from Cold Homes to Affordable Warmth*, Bellhaven, London.
- Bouzarovski. (2018). *Energy Poverty: (Dis)Assembling Europe's Infrastructural Divide*, Palgrave Macmillan, Cham.
- Bouzarovski, Stefan; Petrova, Saska; Sarlamanov, Robert (2012). Energy Poverty Policies in the EU: A Critical Perspective, in: *Energy Policy* 49, pp. 76–82.
- Braidotti, R. (2013). *The posthuman. Polity*.
- Call, M., Mayer, T., Sellers, S., Ebanks, D., Bertalan, M., Nebie, E., & Gray, C. (2017). Socio-environmental drivers of forest change in rural Uganda. *Land Use Policy*, 62, 49–58.
- CEER. (2012). *CEER Status Review of Customer and Retail Market Provisions from the 3rd Package as of 1 January 2012*. Council of European Energy Regulators. Ref: C12- CEM-55-04. November 2012.
- Cerrato and Ferrando. (2020). The financialization of civil society activism: Sustainable finance, non-financial disclosure and the shrinking space for engagement *Accounting, Economics, and Law: Convivium*, 10 (2) (2020), Article 20190006.
- Chen, Y.; Pan, Y.; Dong, D. (2021). Quantum Language Model with Entanglement Embedding for Question Answering. *IEEE Trans. Cybern.*
- Cooley, D.; Parks-Yancy, R. (2019). The Effect of Social Media on Perceived Information Credibility and Decision Making. *J. Internet Commer.* 18, 249–269.
- Corbett, J.; Savarimuthu, B.T.R. (2022). From tweets to insights: A social media analysis of the emotion discourse of sustainable energy in the United States. *Energy Res. Soc. Sci.* 89, 102515.
- De Martino, B.; Kumaran, D.; Seymour, B.; Dolan, R.J. (2006). Frames, Biases, and Rational Decision-Making in the Human Brain. *Science*, 313, 684–687.
- Dehler-Holland, J.; Okoh, M.; Keles, D. (2021). Assessing technology legitimacy with topic models and sentiment analysis—The case of wind power in Germany. *Technol. Forecast. Soc. Chang.* 175, 121354.
- DeLanda, M. (2016). *Assemblage theory*. Edinburgh University Press.

- Deleuze, G. (1988). *Spinoza: Practical philosophy*. City Lights.
- Dorninger et al. (2021). Global patterns of ecologically unequal exchange: Implications for sustainability in the 21st century *Ecological Economics*, 179 (2021), Article 106824.
- Duff, C. (2011). Networks, resources and agencies: On the character and production of enabling places. *Health & Place*, 17(1), 149–156.
- EC. (2015). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic And Social Committee and the Committee of the Regions - A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy. COM(2015) 80 " nal. Brussels, 25.02.2015.
- EPO and IRENA. (2012). *Development and Deployment of Climate Change Mitigation Technologies: Evidence to Support Policy Making*, 2016; TaylorWessing, *Enter the Dragon. How China Will Impact Europe's Renewable Energy Landscape*.
- European Commission. (2017). Proposal for a Directive of the EP and of the Council Amending Directive 2009/73/EC Concerning Common Rules for the Internal Market in Natural Gas, European Commission, Brussels.
- European Parliament. (2009). DIRECTIVE 2009/72/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in electricity and repealing Directive 2003/54/EC; European Parliament. 2009. DIRECTIVE 2009/73/EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC.
- European Political Strategy Centre, Nord Stream 2. (2017). *Divide et Impera Again? Avoiding a Zero-Sum Game*, European Commission.
- Falkner. (2014). Global environmental politics and energy: mapping the research agenda, *Energy Res. Soc. Sci.* 1. 188e197.
- Fairhead, J. and Leach, M. (1996). *Misreading the African landscape: society and ecology in a forestsavanna mosaic* (No. 90). Cambridge University Press.
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). *Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Fox, N. J., & Alldred, P. (2018). Social structures, power and resistance in monist sociology: (New) materialist insights. *Journal of Sociology*, 54(3), 315–330.
- Gills and Morgan. (2021). Economics and climate emergency Globalizations, 18 (7) (2021), pp. 1071-1086.
- Haberl et al. (2020). A systematic review of the evidence on decoupling of GDP, resource use and GHG emissions, part II: Synthesizing the insights *Environmental Research Letters*, 15 (6) (2020), Article 065003.

- Heinrich, J. Kuszniar, A. Lis, H. Pleines, K. Smith Stegen, K. Szulecki. (2016). in: Towards a Common EU Energy Policy? Debates on Energy Security in Poland and Germany, ESPRI Policy Paper.
- Herbes, C.; Rilling, B.; Holstenkamp, L. (2021). Ready for new business models? Human and social capital in the management of renewable energy cooperatives in Germany. *Energy Policy*, 156, 112417.
- Hills, J., (2011). The problem and its measurement. London: Centre for Analysis of Social Exclusion, 192pp.
- Ioannidou, M. (2018). Effective Paths for Consumer Empowerment and Protection in Retail Energy Markets. *J. Consum. Policy*, 41, 135–157.
- Ibar-Alonso, R.; Quiroga-García, R.; Arenas-Parra, M. (2022). Opinion Mining of Green Energy Sentiment: A Russia-Ukraine Conflict Analysis. *Mathematics*, 10, 2532.
- Jeliazkova, M., Krasteva, V., Minev, D. (2021). “Inconsistencies in Policy-Making as Drivers of Energy Poverty in Bulgaria”.
- Jeliazkova, M., Krasteva, V., Minev, D. (2021). “Inconsistencies in Policy-Making as Drivers of Energy Poverty in Bulgaria”. In: Jigla, G., Sinea, A., Dubois, U. & Biermann, P. (Eds.). *Perspectives on Energy Poverty in Post-Communist Europe.*, Routledge, 2021, pages 55–76.
- Lee, E. (2013). *Impacts of Social Media on Consumer Behavior: Decision Making Process*; Turku University of Applied Science: Turku, Finland.
- Lyytimäki, J.; Nygrén, N.; Pulkka, A.; Rantala, S. Energy transition looming behind the headlines.
- VCWG. (2013). *Vulnerable Consumer Working Group Guidance Document on Vulnerable Consumers*, November 2013. http://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/20140106_vulnerable_consumer_report_0.pdf последно посетен на 18.01.2024.
- Pye, S., Dobbins, A., Barta, C., Brajković, J., Grgurev, I., Miglio, R., & Deane, P. (2015). *Energy poverty and vulnerable consumers in the energy sector across the EU: analysis of policies and measures*. Published by INSIGHT_E. https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/INSIGHT_E_Energy%20Poverty%20-%20Main%20Report_FINAL.pdf последно посетен на 18.01.2024.
- Preston, I., White, V., Blacklaws, K., Hirsch, D. (2014). “Fuel and poverty: A Rapid Evidence Assessment for the Joseph Rowntree Foundation.” Centre for Sustainable Energy (CSE). June 2014. http://www.cse.org.uk/downloads/le/Fuel_and_poverty_review_June2014.pdf последно посетен на 18.01.2024.
- ONPE. (2014). *Rapport de synthèse. Définitions, indicateurs, premiers résultats et recommandations*. Observatoire National de la Précarité Énergétique.

ISSN 0323-9004

Народностопански архив

Свищов, година LXXVII книга 3 - 2024

Изследване на динамиката на клиентските депозити и инвестиции във финансови инструменти за периода 2013 г. – 2023 г.

Методика за противодействие на енергийната бедност в България и Европейския съюз

Изследване на връзката между регионалното икономическо развитие и плътността на пътната мрежа в България

Стратегическа трансформация на туризма в България – икономическо възстановяване и потенциал за растеж

Свидетелства за сезонност в износа на потребителски стоки, суровини и материали от България в периода 2020 – 2023 г.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

Economic Archive

Year LXXVII, Issue 3 - 2024

2024 - 3 книга LXXVII единица

Народностопански архив

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев – зам. главен редактор
Проф. д-р Стоян Проданов
Проф. д-р Тодор Кръстевич
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Светослав Илиевски
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Анатолий Асенов

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Финансов университет при Правителството на Руската федерация, Москва (Русия).
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Молдовска академия за икономически изследвания, Кишинев (Молдова).
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Одески държавен икономически университет, Одеса (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Тернопол (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Университет Валахия, Търговище (Румъния)
Проф. д-р Кен О'Нийл – Университет Ълстер (Ирландия)
Проф. д-р Ричард Торп – Университет Лийдс (Великобритания)
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Умански национален аграрен университет, Уман (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Киевски национален икономически университет „Вадим Гетман“, Киев (Украйна)
Доц. д-р Мария Стефан – Университет „Валахия“, Търговище (Румъния)
Доц. д-р Анисоара Дуика – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Владимир Климух – Брановички държавен университет, Бранович (Беларус)

Екип за техническо обслужване:

Технически секретар: д-р Росица Проданова
Стилов редактор: Анка Танева
Превод английски: ст. преп. Венцислав Диков и ст. преп. д-р Маргарита Михайлова

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров“ 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Д-р Росица Проданова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg
Милена Александрова – компютърен дизайн
☎ (+359) 888 303 402, e-mail: m.aleksandrova@uni-svishtov.bg

© Академично издателство „Ценов“ – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXVII, КНИГА 3 – 2024

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Ирина П. Казанджиева-Йорданова;

Гл. ас. д-р Елена П. Ралинска

Изследване на динамиката на клиентските депозити
и инвестиции във финансови инструменти
за периода 2013 г. – 2023 г. /3

Докторант Мартин Тинчев

Методика за противодействие на енергийната бедност в България
и Европейския съюз /25

Д-р Борислав Лазаров

Изследване на връзката между регионалното икономическо развитие
и плътността на пътната мрежа в България /36

Докторант Ивелин Кичуков

Стратегическа трансформация на туризма в България –
икономическо възстановяване и потенциал за растеж /49

Докторант Анатоли Велковски

Свидетелства за сезонност в износа на потребителски стоки,
суровини и материали от България в периода 2020 – 2023 г. /68